

THE PROBLEM OF THE OBJECT AND SUBJECT OF RESEARCH IN THE MODERN METHODOLOGY OF MANAGEMENT SCIENCE

ПРОБЛЕМА ОБ'ЄКТА І ПРЕДМЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ УПРАВЛІННЯ

Zhyvko Z.B. / Живко З.Б.

d.e.s., prof./ д.е.н., проф.

ORCID : 0000-0002-4045-669X

Polischuk D.S. / Поліщук Д.С.

Zariechnyi O.P. / Зарєчний О.П.

Artemenko M.S. / Артеменко М.С.

Ukrainian State Aviation Academy, Kropyvnytskyi, Stepana Chobanu, 1, 25005

Українська державна льотна академія, м. Кропивницький, Степана Чобану, 1, 25005

Анотація. В роботі розкрито сутність і методологічні особливості визначення об'єкта і предмета науки управління в умовах трансформації сучасного наукового знання, обґрунтовано нові підходи до їх трактування, що відповідають вимогам комплексності, системності та інтелектуалізації управлінських процесів.

Ключові слова: об'єкт дослідження, предмет, моделі управління, методологія, наукова ідентифікація

Abstract. The paper reveals the essence and methodological features of defining the object and subject of management science in the context of the transformation of modern scientific knowledge, and substantiates new approaches to their interpretation that meet the requirements of complexity, systematicity, and intellectualization of management processes.

Keywords: object of research, subject, management models, methodology, scientific identification

Вступ.

Проблема визначення об'єкта та предмета дослідження є однією з центральних у сучасній методології науки. Від того, наскільки чітко дослідник визначить, що саме він вивчає (об'єкт) і який аспект цього явища аналізує (предмет), залежить наукова точність, достовірність і практична цінність результатів. У ХХІ столітті, коли наука стає все більш міждисциплінарною, а межі між природничими, соціальними та гуманітарними галузями стираються, питання розмежування об'єкта й предмета набуває нового змісту. Його актуальність зумовлена потребою забезпечення наукової строгості досліджень, уникнення методологічних помилок і формування єдиної системи наукових понять.

У сучасних наукових дискусіях спостерігається тенденція до розширення трактування поняття об'єкта – від матеріальної реальності до соціальних конструктів, процесів комунікації, цифрових феноменів. Водночас предмет

дослідження розглядається як специфічна «оптика», через яку дослідник сприймає об'єкт, визначаючи власну наукову позицію. Проблема полягає в тому, що неправильне визначення цих двох понять призводить до втрати логічної послідовності дослідження, розмитості мети та змішування рівнів наукового аналізу. Сучасна наука управління перебуває на етапі глибокої методологічної трансформації, спричиненої впливом цифровізації, глобалізації, соціальної динаміки та міждисциплінарних підходів. Це призводить до зміни уявлень про сутність управлінських процесів і способи їх наукового пізнання. Актуальність проблеми полягає в тому, що традиційні методологічні підходи не завжди здатні адекватно відобразити складність сучасних управлінських систем, у яких поєднуються економічні, соціальні, психологічні, комунікаційні та технологічні фактори. Пошук чіткої наукової ідентифікації об'єкта і предмета науки управління є ключем до формування сучасної теоретико-методологічної основи управлінських досліджень, до уточнення меж компетенцій управлінської науки та забезпечення її міждисциплінарної інтеграції.

Основний текст.

Проблема полягає у невизначеності меж і змісту об'єкта та предмета науки управління в умовах постіндустріального суспільства, де класичні моделі управління (ієрархічні, лінійно-функціональні) поступаються місцем мережевим, адаптивним і когнітивним системам. Це створює методологічні труднощі у формуванні єдиної наукової парадигми управління, що поєднує як соціально-гуманітарні, так і технократичні виміри управлінської діяльності.

Об'єктом дослідження є управлінська діяльність як складна соціально-економічна система, що функціонує в умовах постійних змін, взаємозалежностей і невизначеності середовища. Предметом дослідження є методологічні підходи, принципи та інструменти визначення об'єкта і предмета науки управління, а також їх трансформація під впливом сучасних тенденцій розвитку науки, технологій і суспільства знань.

Об'єкт дослідження у методології науки визначається як частина

об'єктивної реальності, на яку спрямована пізнавальна діяльність. За визначенням Б. Г. Ананьєва, об'єкт – це «фрагмент дійсності, який існує незалежно від суб'єкта пізнання, але стає предметом його теоретичного чи емпіричного аналізу» [1, с. 45]. Таким чином, об'єкт охоплює широку сферу явищ, процесів, структур, які мають об'єктивне існування.

У сучасній науці об'єкти можуть бути як матеріальними (природні процеси, біологічні системи, технічні пристрої), так і соціальними (економічні відносини, політичні інститути, поведінка людини в суспільстві). У цифрову епоху з'являються й нові типи об'єктів – віртуальні, інформаційні, мережеві системи, які не мають фізичного носія, але є реальними у контексті взаємодії людини та технологій. Це ускладнює процес наукової ідентифікації, адже досліднику потрібно враховувати не лише матеріальні, а й символічні, когнітивні та культурні аспекти.

Предмет дослідження – це аспект, властивість або відношення об'єкта, що підлягає безпосередньому вивченню. Як зазначає В. І. Загвязинський, «предмет є тим, через що об'єкт розкривається у пізнанні, і водночас – тим, що визначає межі дослідження» [2, с. 78]. Отже, якщо об'єкт відповідає на запитання «що вивчається?», то предмет – «який бік цього явища є головним у дослідженні?».

Наприклад, якщо об'єктом дослідження є економічна діяльність підприємства, то предметом може бути вплив системи мотивації персоналу на продуктивність праці. Тобто об'єкт охоплює все підприємство як соціально-економічну систему, а предмет – лише окрему закономірність або взаємозв'язок у цій системі. Відповідно, точне формулювання предмета дозволяє досліднику вибрати адекватні методи аналізу, окреслити гіпотези та сформулювати конкретні наукові завдання.

Проблема співвідношення об'єкта та предмета дослідження полягає в тому, що вони тісно взаємопов'язані, але не тотожні. Об'єкт – це ширша категорія, тоді як предмет завжди конкретизує певний аспект об'єкта. За словами О. І. Сидоренко, «об'єкт і предмет дослідження співвідносяться як загальне і часткове: об'єкт існує поза пізнанням, а предмет формується у

процесі наукової діяльності» [3, с. 102]. Отже, предмет має суб'єктивний характер, оскільки залежить від мети, завдань і методологічної позиції дослідника.

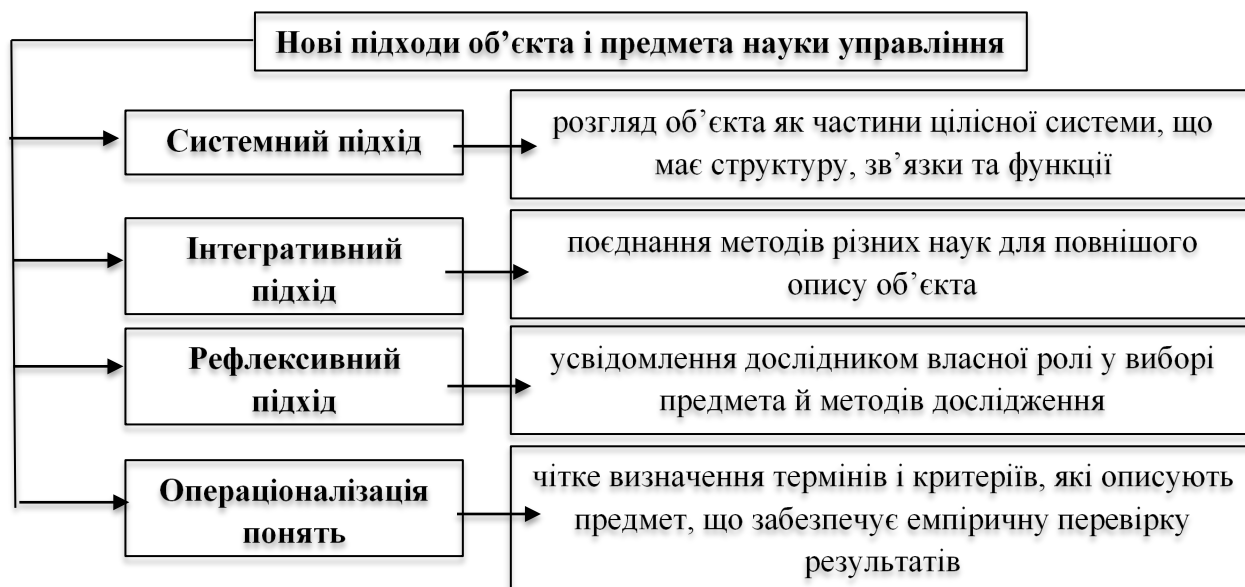
У сучасній методології важливим є також принцип мультидисциплінарності. Один і той самий об'єкт може бути предметом вивчення у різних науках: наприклад, феномен людини є об'єктом і біології, і психології, і соціології, але предметом у кожній з них виступають різні його сторони – фізіологічні, когнітивні чи соціальні. Тому сучасна наука дедалі більше визнає, що чітке визначення предмета – це спосіб не лише обмежити поле дослідження, а й забезпечити його наукову унікальність.

Однією з ключових проблем сучасної методології є розмитість меж між об'єктом і предметом у прикладних та міждисциплінарних дослідженнях. Це особливо проявляється у сферах, де взаємодіють соціальні, технічні й гуманітарні аспекти – наприклад, у дослідженнях штучного інтелекту, цифрової етики чи соціальної психології. Невизначеність об'єкта призводить до того, що дослідник втрачає логічну цілісність аналізу, а предмет стає надто широким або, навпаки, занадто вузьким.

Ще одна проблема – залежність формулювання предмета від теоретичної парадигми. У різних наукових школах один і той самий об'єкт може тлумачитися по-різному. Наприклад, у класичній економіці об'єктом вважаються ринкові механізми, а предметом – закономірності обміну товарів; у поведінковій економіці об'єктом виступає людська діяльність, а предметом – психологічні чинники прийняття рішень. Таким чином, предмет стає не просто «частиною об'єкта», а його інтерпретаційною моделлю.

У гуманітарних науках проблема ускладнюється тим, що дослідник сам є частиною соціальної реальності, яку вивчає. Це породжує феномен рефлексивності, коли межа між суб'єктом і об'єктом пізнання стає умовною. Тому сучасна методологія визнає, що об'єкт і предмет є не лише логічними, а й онтологічно-конструктивними категоріями – вони формуються в процесі пізнання, а не просто відображають готову дійсність.

Для уникнення методологічних помилок у визначенні об'єкта й предмета дослідження сучасні науковці пропонують кілька підходів (рис.1):

Рис. 1 - Нові підходи об'єкта і предмета науки управління

*Сформовано авторами

Ці підходи допомагають забезпечити наукову точність і обґрунтованість дослідження, зберігаючи при цьому його міждисциплінарну відкритість.

Висновки.

Проблема об'єкта і предмета дослідження залишається однією з базових у сучасній методології науки. Її значення полягає у визначенні меж наукового пізнання, виборі адекватних методів і формулюванні гіпотез. Об'єкт – це сфера реальності, на яку спрямовано дослідження, тоді як предмет – це конкретний аспект, що підлягає безпосередньому аналізу. У сучасних умовах цифровізації та інтеграції наук ці поняття потребують постійного уточнення, адже межі між матеріальним і віртуальним, об'єктивним і суб'єктивним стають дедалі умовнішими.

Наукове пізнання сьогодні неможливе без усвідомлення того, що визначення об'єкта і предмета – це не лише технічний етап у структурі дослідження, а інтелектуальний вибір дослідника, який відображає його наукову позицію, світогляд і розуміння реальності.

Список використаних джерел:

1. Рудоміно-Дусятська О. В. Благополуччя людини як проблема сучасного людинознавства. С.91-102. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717720/1/10.pdf>
2. Яновська Г. Логіка наукових досліджень. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6823/1/studentresearchjournal163-22.pdf>
3. Сидоренко Вікторія. Методологія і методи наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Вікторія Сидоренко. Біла Церква: БІНПО, 2024. 150 с.

Статтю відправлено: 19.10.2025 г.